

Súd: Najvyšší súd SR
Spisová značka: 7Cdo/38/2020
Identifikačné číslo spisu: 6212207650
Dátum vydania rozhodnutia: 30.06.2022
Meno a priezvisko: JUDr. Peter Brňák
Funkcia: sudca
ECLI: ECLI:SK:NSSR:2022:6212207650.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v spore žalobkyne Wüstenrot stavebná sporiteľňa a. s., so sídlom v Bratislave, Grösslingova 77, IČO: 31 351 026, zastúpenej advokátskou kanceláriou SEDLAČKO & PARTNERS, s. r. o., so sídlom v Bratislave, Štefánikova 8, IČO: 36 853 186, proti žalovaným 1/ V. Z., bývajúcej v H. F., R. XXX/XX, 2/ E. Z., bývajúcemu v H. F., R. XXX/XX, 3/ A. Y., bývajúcej vo Y. F., L. X. XXX/XX, o zaplatenie 9.959,32 eur s príslušenstvom, vedenom na Okresnom súde Veľký Krtíš pod sp. zn. 2C/78/2013, o dovolaní žalobkyne proti rozsudku Krajského súdu v Banskej Bystrici z 13. júna 2019 sp. zn. 16Co/122/2018, takto

rozhodol:

Rozsudok Krajského súdu v Banskej Bystrici z 13. júna 2019 sp. zn. 16Co/122/2018 v potvrdzujúcom výroku a rozsudok Okresného súdu Veľký Krtíš z 8. januára 2018 č. k. 2C/78/2013 v zamietajúcej časti vo veci samej a v časti trov konania zrušuje a vec v rozsahu zrušenia vracia Okresnému súde Veľký Krtíš na ďalšie konanie.

Odôvodnenie

1. Okresný súd Veľký Krtíš (ďalej aj „okresný súd“ alebo „súd prvej inštancie“) v poradí druhým rozsudkom z 8. januára 2018 č. k. 2C/78/2013 uložil žalovaným 1/ až 3/ povinnosť zaplatiť žalobcovi sumu 7.102,36 eur spolu s 5 % úrokom z omeškania ročne od 10. februára 2013 do zaplatenia, a to všetko v mesačných splátkach vo výške 320,- eur splatných k rukám žalobcu vždy do každého 25. dňa v mesiaci, počnúc dňom právoplatnosti tohto rozsudku s tým, že omeškanie s plnením jednej splátky má za následok splatnosť celého plnenia a plnením jedného zo žalovaných zaniká v rozsahu plnenia povinnosť ostatných žalovaných. Vo zvyšku súd žalobu zamietol a o náhrade trov konania rozhodol tak, že žalobcovi voči žalovaným 1/ až 3/ priznal nárok na náhradu trov konania v rozsahu 40 %.

1.1. Právne vec posúdil podľa § 1 ods. 2 písm. a/ zákona č. 258/2001 Z. z. o spotrebiteľských úveroch, podľa § 497, § 499, § 502 ods. 1, § 369 ods. 1 Obchodného zákonníka, ďalej podľa §§ 52 až 54, § 566 ods. 2 Občianskeho zákonníka a o výške úrokov z omeškania rozhodol podľa § 3 ods. 1 nariadenia vlády SR č. 87/1995 Z. z. v znení platnom od 1. februára 2013. O splátkach okresný súd rozhodol podľa § 232 ods. 4 Civilného sporového poriadku.

1.2. V odôvodnení prvoinštančný súd poukázal na výsledky vykonaného dokazovania, zistený skutkový

stav a uviedol, že mal za nesporne preukázané, že strany sporu na základe Zmluvy o stavebnom sporení č. XXXXXXXX/XXXX uzavreli na cieľovú sumu 11.500,- eur, uzavreli úverovú zmluvu v zmysle § 498 a nasl. Obchodného zákonníka, avšak ju zároveň považoval aj za zmluvu spotrebiteľskú, ktorá spadá pod ochranu § 52 až 54 Občianskeho zákonníka (ďalej aj „OZ“). Článok V. bod 6 úverovej zmluvy, s prihliadnutím na jeho obsah, súd považoval za neprijateľnú podmienku spôsobujúcu značnú nerovnováhu v právach a povinnostiach zmluvných strán v neprospech spotrebiteľa (teda žalovaných), pretože umožňuje veriteľovi, aby splátku použil najprv na úhradu poistného na krytie úverovej požiadavky pre prípad smrti poberateľa stavebného úveru, ďalej nákladov, úrokov a až potom na splatenie istiny stavebného úveru. Veriteľ si takouto podmienkou istí, že v prípade nevykonalnosti jeho pohľadávky od dlžníka nepríde o úrok a ostatné poplatky. Uvedená podmienka je v rozpore s § 566 ods. 2 OZ platného a účinného od 1. januára 2008, teda v čase vzniku zmluvy. Podľa tohto ustanovenia pri čiastočnom plnení peňažného dlhu sa plnenie dlžníka započítava najprv na istinu a potom na úroky, ak dlžník neurčí inak. Súd prihliadol na to, že obsah zmluvy nemohli žalovaní ovplyvniť. Zmluvné dojednanie podľa predpisov obchodného práva je pre žalovaných 1/ až 3/ ako spotrebiteľov nevýhodné, žalobca poskytol žalovaným 1/ až 2/ úver v sume 11.500,- eur, z ktorej sumy žalovaní zaplatili 4.397,64 eur, z tohto plnenia súd započítal plnenie najprv na istinu, a teda žalovaným 1/ až 3/ zostávalo zaplatiť sumu 7.102,36 eur. Z uvedeného dôvodu súd žalobe v tejto časti vyhovel a žalovaným uložil povinnosť zaplatiť žalobcovi túto sumu s 5 % úrokom z omeškania ročne z tejto sumy od 10. februára 2013 do zaplatenia. Zmluvný úrok po splatnosti hlavného záväzku súd žalobcovi nepriznal, pretože zmluvné záväzky sú vždy splatné spolu so záväzkom vrátiť poskytnuté finančné prostriedky, a teda doba splatnosti úrokov za poskytnutie peňazí sa zhoduje s dobou splatnosti úveru. Priznanú istinu s príslušenstvom povolil žalobcom 1/, 3/ splácať v splátkach po 320,- eur (v súlade s prvým rozsudkom okresného súdu), potom, čo prihliadol aj na výšku žalovanej sumy.

2. Krajský súd v Banskej Bystrici (ďalej aj „odvolací súd“) na odvolanie žalobkyne rozsudkom z 13. júna 2019 sp. zn. 16Co/122/2018 výrokom I. potvrdil rozsudok súdu prvej inštancie vo výroku, ktorým bola žaloba vo zvyšku zamietnutá a vo výroku o náhrade trov konania (t. j. vo výroku II. a III. rozsudku prvoinštančného súdu). Vo zvyšku ponechal rozsudok súdu prvej inštancie nedotknutý (výrok II.) a žalobkyňa uložil povinnosť nahradiť žalovanému v rade 2/ trovy konania v celom rozsahu (výrok III.).

2.1. V odôvodnení rozhodnutia konštatoval, že sa v celom rozsahu stotožňuje s právnym záverom súdu prvej inštancie, že zmluvné záväzky sú vždy splatné spolu so záväzkom vrátiť poskytnuté finančné prostriedky, a teda doba splatnosti úrokov za poskytnutie peňazí sa zhoduje s dobou splatnosti úveru. Dôvodil, že ak nastal stav, kedy spotrebiteľ už nemá právny titul mať peňažné prostriedky u seba a tieto užívať, niet dôvodu ani na to, aby veriteľ inkasoval úroky, ktoré by mu patrili výhradne za stavu oprávnenej držby prostriedkov spotrebiteľom. V opačnom prípade by bol podľa jeho názoru založený krajne nespravodlivý a ústavne nekomformný stav, kde spotrebiteľ by bol vystavený všetkým sankčným mechanizmami vynútenia povinnosti a plnenia a veriteľ by naďalej pohodlne inkasoval úroky zo sumy, ktorú by mu spotrebiteľ na výzvu nevrátil. Uviedol, že takéto konanie veriteľa neponíma v slovenskom právnom poriadku nijakú právnu ochranu a ani preto niet titulu na inkasovanie odplatných úrokov. Ďalej podotkol, že zmluvná úprava, ktorá s protiprávnym stavom stotožňuje aj odplatné nároky patriace len v právne súladnom stave, je táto právna úprava na škodu spotrebiteľa neprijateľne odchylná od zákona, čo robí zmluvnú podmienku podľa § 52 ods. 2 Občianskeho zákonníka, resp. podľa § 53 ods. 1 a 5 Občianskeho zákonníka absolútne neplatnou.

3. Proti tomuto rozsudku odvolacieho súdu podala žalobkyňa (ďalej aj „dovolateľka“) dovolanie, ktorého prípustnosť a dôvodnosť vyvodzovala z ustanovenia § 421 ods. 1 písm. b/ Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“).

3.1. Dovolateľka v rozsiahlej právno-teoretickej a súdno-aplikačnej analýze a komparácii mala za to, že rozhodnutie odvolacieho súdu spočíva v nesprávnom právnom posúdení veci. Uviedla, že rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, ktorá nebola doposiaľ v rozhodovacej praxi odvolacieho súdu riešená a to od otázky: „Či má veriteľ právo na zmluvne dohodnuté úroky z poskytnutého úveru až do jeho vrátenia, a to aj za obdobie po splatnosti úveru“. Poukázala na to, že aj pri zohľadnení Občianskeho zákonníka sa nárok žalobkyne na zaplatenie zmluvne dohodnutých úrokov z nesplateného úveru posudzuje v súlade s § 502 a § 503 Obchodného zákonníka. Keďže ňou uplatňovaný

nárok na zaplatenie úrokov z úveru vyplýva priamo zo zákona, odvolací súd dospel k nesprávnemu právnemu záveru, keď jej nepriznal nárok na zaplatenie zmluvného úroku po zosplatnení úveru. Z uvedených ustanovení podľa názoru dovolateľky nevyplýva, že by povinnosť dlžníka platiť úroky bola limitovaná splatnosťou úveru, resp. že by bolo vylúčené simultánne úročenie pohľadávky po splatnosti peňažného záväzku úrokom z omeškania a súčasne úrokom podľa § 502 Obchodného zákonníka. Odvolací súd v odôvodnení rozhodnutia nezohľadnil, že protiprávny stav vyvolali žalovaní svojím nezodpovedným správaním. Má za to, že vyhlásením predčasnej splatnosti úveru nedochádza k zániku zmluvy, mení sa iba splatnosť jednotlivých častí pohľadávky (splátok). Podotkla, že pretrvávajúci stav, keď žalovaní naďalej užívajú (nevracajú) poskytnuté finančné prostriedky a žalobkyňa nimi fakticky nedisponuje, nie je dôvodom na nepriznanie zmluvne dohodnutých úrokov. Opačným výkladom dochádza ad absurdum k neodôvodnenému zvýhodneniu žalovaných v neprospech žalobkyne. Na základe záveru odvolacieho súdu je zároveň postavenie dlžníka lepšie v prípade porušenia záväzku (nesplácanie úveru), než v prípade riadneho plnenia povinností. Zdôraznila, že inštitút úroku je v právnej doktríne SR a ČR dlhodobo interpretovaný ako cena za užívanie poskytnutých peňažných prostriedkov a preto má dlžník zásadne platiť tento úrok za skutočnú dobu užívania (bez ohľadu na termín splatnosti úveru), t. j. do doby skutočného vrátenia úveru veriteľovi. Na potvrdenie uvedeného poukázala na rozsiahle komentáre Občianskeho zákonníka, Občianskeho zákonníka k uvedenej problematike, judikatúru Najvyššieho súdu Českej republiky, ako aj na rozhodnutia všeobecných súdov v obdobných veciach. Konštatovala, že predčasným zosplatnením úveru v dôsledku porušenia povinnosti žalovaných tak paradoxne dochádza k ich ekonomicky výhodnejšiemu postaveniu, keď namiesto povinnosti zaplatiť žalobkyňi zmluvne dohodnuté úroky vo výške 7,49 % p.a., sú žalovaní povinní platiť iba úrok vo výške 5% p.a. V tejto súvislosti poukázala na odlišné stanovisko v náleze zo 24. októbra 2013, sp. zn. I. ÚS 547/2012, v uznesení zo 20. septembra 2017, sp. zn. III. ÚS 572/2017, rozsudku Najvyššieho súdu ČR zo 29. júna 2010, sp. zn. 23Cdo/1201/2009.

4. Žalovaní sa k doručenému dovolaniu písomne nevyjadrili.

5. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) ako súd dovolací (§ 35 CSP) po zistení, že dovolanie podala včas strana sporu, v ktorej neprospech bolo rozhodnutie vydané (§ 424 CSP), zastúpená v súlade so zákonom (§ 429 ods. 1 CSP), bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 443 CSP) preskúmal vec a dospel k záveru, že dovolanie žalobkyne je prípustné i dôvodné; v dôsledku jeho účinku dovolací súd zrušil rozhodnutie odvolacieho súdu v napadnutom potvrdzujúcom výroku ako aj súdu prvej inštancie v zamietajúcej časti a v časti trov konania a vec mu vrátil na ďalšie konanie (§ 449 ods. 1, 2 a § 450 CSP).

6. Podľa § 419 CSP proti rozhodnutiu odvolacieho súdu je prípustné dovolanie, ak to zákon pripúšťa. Rozhodnutia odvolacieho súdu, proti ktorým je dovolanie prípustné sú vymenované v § 420 a § 421 CSP.

7. Podľa § 421 ods.1 písm. b/ CSP dovolanie je prípustné proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým sa potvrdilo alebo zmenilo rozhodnutie súdu prvej inštancie, ak rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, ktorá v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu ešte nebola vyriešená.

8. Podľa § 432 CSP dovolanie prípustné podľa § 421 možno odôvodniť iba tým, že rozhodnutie spočíva v nesprávnom právnom posúdení veci. Dovolací dôvod sa vymedzí tak, že dovolateľ uvedie právne posúdenie veci, ktoré pokladá za nesprávne, a uvedie, v čom spočíva nesprávnosť tohto právneho posúdenia.

9. Aby určitá otázka mohla byť relevantná z hľadiska § 421 ods. 1 písm. b/ CSP, musí mať zreteľné charakteristické znaky. Predovšetkým musí ísť o otázku právnu (nie skutkovú) hmotnoprávnej alebo procesnoprávnej povahy, ktorú odvolací súd riešil a na jej riešení založil svoje rozhodnutie. Otázka relevantná podľa ustanovenia § 421 ods. 1 písm. b/ CSP musí byť procesnou stranou vymedzená v dovolaní jasným, určitým, zrozumiteľným spôsobom, ktorý umožňuje posúdiť prípustnosť (prípadne aj dôvodnosť) dovolania.

10. Z obsahu dovolania je zrejmé, že žalobkyňa považuje za nesprávne právne posúdenú otázku, „či má veriteľ právo na zmluvne dohodnuté úroky z poskytnutého úveru až do jeho vrátenia, a to aj za obdobie po splatnosti úveru“.

11. Predmetnú právnu otázku (bod 10.) dovolací súd riešil rozhodnutím zo 16. júna 2020 sp. zn. 5Cdo/42/2020, ktoré občianskoprávne kolégium najvyššieho súdu na zasadnutí konanom 30. marca 2021 prijalo ako rozhodnutie zásadného významu zverejnené v Zbierke stanovísk najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky pod R 5/2021. Jeho právna veta znie: „Po vyhlásení predčasnej splatnosti spotrebiteľského úveru veriteľovi náleží úrok z istiny vo výške, akú by pri riadnom plnení povinností dlžník zaplatil ako cenu peňazí.“ Na uvedené rozhodnutie nadviazali ďalšie rozhodnutia najvyššieho súdu, napr. sp. zn. 1Cdo/94/2019, 2Cdo/83/2020, 3Cdo/35/2020, 4Cdo/66/2020, 5Cdo/46/2020, 6Cdo/56/2020, 7Cdo/186/2020, 8Cdo/135/2020, 9Cdo/24/2020, v dôsledku čoho možno v ňom uvedený právny názor ohľadom predmetnej právnej otázky považovať za ustálenú rozhodovaciu prax dovolacieho súdu.

12. Dovolací súd v rozhodnutí sp. zn. 5Cdo/42/2020 po poukaze na nesúlad v riešení otázky možného priznania zmluvných úrokov po predčasnom zosplatnení úveru v rozhodovacej praxi odvolacích súdov konštatoval, že za situácie, že dlžník z úverového vzťahu porušil povinnosť splácať úver, v dôsledku čoho došlo k jeho zosplatneniu veriteľom, je nutné dospieť k záveru, že neexistuje rozumný dôvod na to, prečo by dlžník nemal platiť úroky z úveru, ktoré sú odplatom za poskytnutý úver, a to vo výške, na akej sa s veriteľom dohodol. Peňažnými prostriedkami, resp. protihodnotou za ne získanou, dlžník disponuje, zmluvné povinnosti porušil a z porušenia povinností profitovať nemôže, keďže zmluvné úroky sú spravidla vyššie ako úroky z omeškania. Tento záver je zároveň odrazom zásady nemo turpitudinem suam allegare potest, t. j. nikto nemôže mať prospech z vlastnej nepoctivosti (protiprávneho konania).

12.1. Zosplatnenie je inštitút slúžiaci ochrane veriteľa; podstata úverového vzťahu a jeho existencia zostáva zachovaná. Veriteľ nemá peňažné prostriedky, patrí mu za ne dohodnutá odmena. Záväzok dlžníka v zmysle platenia dohodnutej odmeny zostáva nedotknutý a aplikuje sa na dobu, na ktorú bola zmluva dohodnutá ako doba riadneho splácania úveru, keďže dohodnuté úroky majú zmluvný základ. Rozdiel je len v tom, že pre omeškание k povinnosti platiť zmluvné úroky pristupuje povinnosť platiť úroky z omeškania. Inak povedané, dlžníkovi zostáva záväzok platiť úrok rovnaký, ako v čase jeho dojednania, t. j. veriteľovi patrí úrok v rovnakej výške a za rovnaké obdobie, bez ohľadu na to, či k omeškaniu dlžníka s platením úveru došlo alebo nedošlo.

12.2. Pre spotrebiteľa je však nevýhodné, aby platil úroky až do zaplatenia istiny. Dojednanie, ktorého obsahom je platenie dohodnutých úrokov až do zaplatenia istiny, jeho postavenie zhorší. Pokiaľ by totiž spotrebiteľ, ktorý sa pre svoju ekonomickú situáciu dostal s plnením splátok úveru do omeškania, musel v dôsledku vyhlásenia predčasnej doby splatnosti úveru platiť dohodnuté úroky až do úplného splatenia istiny, zaplatil by v konečnom dôsledku sumu neprimerane vysokú ako náhradu za poskytnutie peňazí. Dohodnuté úroky predstavujú cenu peňazí za ich poskytnutie na vopred dohodnuté obdobie, tzn. že jej výška musí byť stanovená v čase uzatvorenia zmluvy o úvere. Dlžník teda presne vie, koľko bude povinný za poskytnuté peniaze veriteľovi zaplatiť.

12.3. Túto vedomosť však dlžník-spotrebiteľ nemá v prípade dojednania, ktoré umožňuje navyšovanie tejto ceny bez jej presného ohraničenia. Keďže spotrebiteľ nevie predpokladať časový úsek svojho omeškania, nie je možné ani určiť celkovú výšku zmluvného úroku, ktorý sa môže bez fixného ohraničenia navyšovať neobmedzene. Takto stanovená cena teda nie je vyjadrená určito, jasne a zrozumiteľne. Z tohto dôvodu potom dojednanie, ktorým sa dlžník-spotrebiteľ zaviazal platiť dohodnuté úroky až do úplného zaplatenia istiny po vyhlásení predčasnej doby splatnosti úveru, spôsobuje značnú nerovnováhu v právach a povinnostiach zmluvných strán v neprospech spotrebiteľa. Takéto dojednanie je teda porušením ustanovenia § 53 ods. 1 Občianskeho zákonníka.

12.4. Na druhej strane postavenie veriteľa-dodávateľa sa aj bez uvedeného dojednania nezhorší, pretože v prípade, ak mu v dôsledku nesplatenia úveru v dohodnutej dobe vznikne škoda, jeho právo zostáva zachované, pravda po zohľadnení zaplatených úrokov z omeškania, ktoré plnia funkciu paušalizovanej náhrady škody.

12.5. Najvyšší súd vo veci sp. zn. 5Cdo/42/2020 na základe vyššie uvedeného dospel k záveru, že „v

prípade vyhlásenia predčasnej splatnosti úveru veriteľovi náleží úrok z istiny vo výške, akú by pri riadnom plnení povinností dlžník zaplatil ako cenu peňazí".

13. Vychádzajúc z vyššie uvedeného právneho názoru dovolací súd dospel k záveru, že dovolanie je prípustné a zároveň dôvodné, a teda je potrebné rozhodnutie odvolacieho súdu v napadnutej časti zrušiť (§ 449 ods. 1 CSP). Keďže nápravu nemožno dosiahnuť iba zrušením rozhodnutia odvolacieho súdu, dovolací súd zrušil aj rozhodnutie súdu prvej inštancie v zamietajúcom výroku, ktorým rozhodol o zmluvnom úroku po zosplatnení a o trovách konania (§ 449 ods. 2 CSP) a vec mu v rozsahu zrušenia vrátil na ďalšie konanie (§ 450 CSP).

14. Ak bolo rozhodnutie zrušené a ak bola vec vrátená na ďalšie konanie a nové rozhodnutie, súd prvej inštancie a odvolací súd sú viazané právnym názorom dovolacieho súdu (§ 455 CSP). Ak dovolací súd zruší rozhodnutie a ak vráti vec odvolaciemu súdu alebo súdu prvej inštancie na ďalšie konanie, rozhodne tento súd o trovách pôvodného konania a o trovách dovolacieho konania (§ 453 ods. 3 CSP).

15. Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.